

!דפדפן

ושננתם לבניה ודברתם בם בשבת בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה • י"ג כסלו תשס"ח • 23 נובמבר 2007

מושג השבוע: גרות

זהו בו בזמן סימן מבשר לקראת פסילתו בשל זרותו. בחירת המילה גיור לציון הכניסה לעם היהודי היא בעלת משמעות שכדאי לנו לזכור אותה: אתה שייך בזה שאתה לא לגמרי מרגיש בבית בין ארבע אמותיך, בלי פתח פתוח לרווחה לכניסתו של האחר.

מן אנדאל

"עם-לָבָן גֵּרְתִּי" (בראשית לב ה), כך מבקש יעקב למסור לעשו עם חזרתו לארץ. מדרש תנחומא מבין מהאמירה הזאת: "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר". פלא של דו-משמעות! המגורים, הוויה כה אינטימית בחיי אדם, לא חפה מתחושה זרות: כשאני לעצמי, אני מסתגר כלפי האחר, לא נותן לו לחדור לחיים הפרטיים שלי. ויחד עם הלגיטימיות שבדבר,

פרשת וישלח (בראשית לב, ג-לו)

הנושאים המרכזיים בפרשה

1. ההכנות שעושה יעקב לקראת המפגש עם עשו והמפגש עצמו.
2. המאבק של יעקב עם המלאך המסתורי הפוגע בכף ירכו. יעקב מנצח במאבק וכתוצאה מכך משנה המלאך את שמו של יעקב לישראל.
3. האונס של דינה בת יעקב בשכם והתגובה האלימה של שמעון ולוי, בני יעקב, למעשה זה.
4. בדרך לארץ ישראל יולדת רחל את בנימין ומתה תוך כדי הלידה. רחל נקברת בבית לחם וקברה משמש עד עצם היום הזה כמוקד עלייה לרגל.

אפואים שלום

פרשת וישלח היא הפרשה השלישית שיעקב נמצא במרכזה. לפיכך, לפני שתשוחחו עם הילדים על פרשת וישלח, כדאי לחזור איתם בקיצור על קורות יעקב בפרשות הקודמות כמתואר בהמשך, או בכל דרך אחרת שתבחרו. בייחוד יש להזכיר להם את סיפור המעשה של גניבת הברכות מעשו, אשר מסביר את חששו של יעקב מן המפגש המחודש עם אחיו התאום.

הקציץ קולח יעקב

לאחר שיעקב, בעצת אמו, "גונב" מאביו את הברכות שהיו מיועדות לעשו, הוא חושש לחייו ובורח מארץ ישראל לחרן, השוכנת מעבר לנהר פרת במרחק של אלפי קילומטרים מארץ ישראל (דרום מזרח תורכיה של ימינו). בחרן מגיע יעקב לבית דודו לבן, וגר בביתו במשך עשרים שנה. בבית לבן עובד יעקב בעבודה קשה כרועה צאן, ובמהלך אותן שנים הוא נושא את בנות לבן רחל ולאה וגם את בלהה

וזלפה שפחותיהן. מנישואים אלה נולדים ליעקב אחד-עשר בנים (שיקראו לאחר הולדת בנימין שנים-עשר שבטי ישראל), ובת אחת, דינה. בבית לבן, הופך יעקב לאדם עשיר מאד ובשלב זה הוא מחליט שהגיע הזמן לחזור לבית אביו. יעקב מארגן את משפחתו הגדולה ואת מקנהו וכולם יוצאים יחד בחזרה לארץ ישראל.

כלל קיראלל לם פילדס אל פפסאקיס פפאליס:

פרק לב, ח-ט: "ויירא יעקב מאד ויצר לו מאד ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות. ויאמר אם יבוא אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה".

רש"י כותב על הפסוק "והיה המחנה הנשאר לפליטה" - התקין עצמו (התכוון) לשלושה דברים: לדורון, לתפילה ולמלחמה. לדורון: "ותעבור המנחה על פניו". לתפילה: "אלהי אבי אברהם". למלחמה: "והיה המחנה הנשאר לפליטה". ועוד כותב רש"י על תחילת הפסוק: "ויירא יעקב" - שמא ייהרג. "וייצר לו מאד" - שמא יהרוג.

לל פפאנאלל וואכאל

- שאלו את הילדים כיצד הם היו מתכוננים למפגש, לו הם במקום יעקב?
- שאלו את הילדים ממה חשש יעקב?

ליעקב נודע שעשו נמצא בדרך למפגש איתו, והוא נלחץ מאוד. למרות שחלפו עשרים שנה מאז שראה לאחרונה את עשו, עדיין זוכר יעקב היטב את בריחתו החפוזה לחרן ואת הסיבה לכך. כבר אז חשש יעקב שעשו יהרוג אותו בגלל גניבת הברכות וחשש זה טרם פג. ומה עושה יעקב? הוא

מתכוון למפגש בצורה הטובה ביותר שהוא יכול. ועל אף שהוא נמצא במצב נפשי לא פשוט, עדיין חשיבתו רציונלית. יעקב מנתח את שתי התוצאות האפשריות של המפגש עם עשו, ומתכוון לשתיהן.

על התכוננות, הכנות ומוכנות, אני מציע הפעם לדון עם הילדים. זאת כאמור בהקשר של ההכנות שעושה יעקב למפגש עם עשו. הנה כמה שאלות שניתן לשאול את הילדים בנושאים אלה:

* תנו דוגמאות למקרים שבהם אתם מצפים לאירוע מסוים.
ציינו מהו האירוע וספרו כיצד אתם מתכוונים אליו.
* כיצד אתם מתכוונים לשבת או לחג (אפשר לדבר על חג מסוים כגון חנוכה הקרב ובא).

* אילו הכנות אתם עושים לפני השנה? לפני היציאה לגן/לביה"ס? או לפני יציאה לטיול? האם ההכנות הן שונות בקיץ בהשוואה לחורף?

* כיצד אתם מתכוונים ליום הולדת של חבר? וכיצד אתם מתכוונים ליום ההולדת שלכם?

* מי הם שני האנשים מספר בראשית שהתכוננו למאורעות בולטים שעתידיהם היה להתרחש (ולהמיט כלייה), וכיצד הם התכוננו לקראתם? (תשובה: הכוונה לנח שהתכונן למבול וליוסף שהתכונן לשבע שנות רעב. כדאי לספר את הסיפורים המתאימים לילדים במידה והסיפורים אינם מוכרים להם).

סיכום

פתגם רומאי קדום אומר "הרוצה בשלום, ייכון למלחמה", וזה בדיוק מה שיעקב עשה. יעקב רצה שלום עם אחיו, אבל התכוון גם למלחמה איתו. פירוש הפתגם הוא שאדם צריך להיות מוכן גם לבלתי צפוי, משום שלפעמים דווקא המוכנות לבלתי צפוי משנה את המציאות לכיוון הרצוי. תכנון מוקדם ובחינת אפשרויות הם סימן לרצינות ואחריות, וראוי על כן לחנך את הילדים הצעירים להתכונן תמיד כראוי. בתחילה יש להרגילם להתכונן באופן שיטתי לאירועים צפויים, ולכשיתגברו גם למצבים פחות צפויים.

מרכז יובנה,

סב לילדים בגן ובכיתה א' קשת
בי"ס בן גוריון

אפשרות א' - עשו כבר שכח מכל הסיפור של גניבת הברכות. במקרה כזה המפגש צפוי להיות חגיגי ומרגש. ואיך מתכוננים למפגש כזה? למשל על ידי חילופי מתנות, לכן שולח יעקב לעשו את המתנות מראש, ובאופן כזה הוא מקווה גם להקהות במידה רבה את כעסו של עשו אם זה עדיין כועס. זאת אם כן היא ההתכוננות שאותה מגדיר רש"י במילה לדורון.

אפשרות ב' - עשו לא שכח את האירוע שבו נגנבו הברכות שיועדו לו, ויצר הנקמה עדיין בווער בו. אם זה המצב, יעקב חייב או לברוח (בלתי אפשרי), או להכניס את עצמו למגננה (לא יעיל), או להתכונן למלחמה (לפחות יש סיכוי). ומאחר שבמלחמה אפשר להיפצע או ליהרג, מחלק יעקב את מחנהו לשניים. אם הוא ייהרג, אז לפחות בני משפחתו יישארו בחיים. להתכוננות מסוג זה קורא רש"י למלחמה.

בנוסף לשתי הפעולות המעשיות, יעקב גם מתפלל ומבקש מהקב"ה שיצילהו מיד עשו. כלומר גם אם מתכוננים פיזית כראוי לכל האפשרויות, אין זה מבטיח שהדברים יסתדרו כפי שרוצים. לכן אדם מאמין יוסיף לצד ההכנות המעשיות גם תפילה (באופן מילולי או בלב).

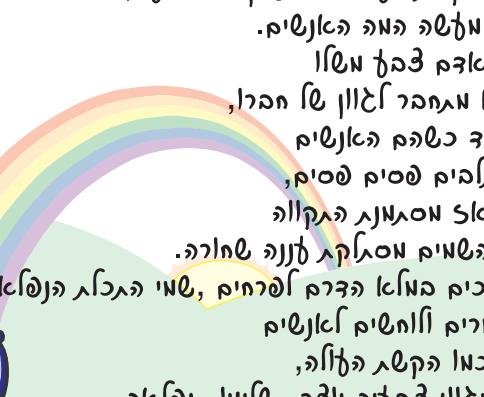
הכנה, הגיון ואכזרה - מרכיבים חסרי חסד
פרט וחסד בכלל ואכזרה.

התנהגותו של יעקב כפי שבאה לידי ביטוי בדברי רש"י, מזכירה לנו שעל בני האדם להתכונן תמיד לאפשרויות שונות הן ברמה האישית והן ברמה הלאומית. אנו מתכוננים למשל לביקור מתוכנן של אורחים, או לקראת השבת או החג (רצוי שנתכונן!). אנו מתכוננים לטיולי קיץ ולפגעי החורף, ולפעמים גם למלחמות (אוי לנו כאשר אנו נתפסים בלתי מוכנים). בתי הספר והאוניברסיטאות משמשים הכנה לחיים הברורים

מזכרת ימים אדום ילד בן קפול "שג"ר
פמלמל אדום ילד וחילונים
בן מוסדל בחילון "קל"ר?
פגלרל ילד:
052-6040704

כל פנסל אל:
www.gesher-mazkeret-batya.org.il

כמו הקלף החלשיה ממלון של צבאים
כך למשל המה האנשים.
אבל אדם צבא מלון
ופלא ממחבר אגון של חברו,
אביחז כשהם האנשים
משגרים פסים פסים,
רק אז מסמנת הקווא
ומן השמים מסתקף עננה שחורה.
מחייכים במלא דברים אפריים, שמי הגבלה הנפלאים
ואומרים ואומרים אאנשים
היו כמו הקלף החלשיה,
לשמלון צבאיה יוצר שליומא נפלאה
יהודה חמי

פיומן של דור - קשר

שלום אלוהים.

שוב אנחנו נפגשים, הו, כמה זמן לא נפגשנו, לא בשבוע שעבר, ולא שבוע שעבר וגם לא בשבוע ש... ובעצם במקום לספר לכם מתי נפגשנו ולא נפגשנו, נתחיל ישר ולעניין! היום הנושא שלנו הוא צבעים. נתחיל מצבעי היסוד. צבעי היסוד הם כחול, אדום וצהוב, מצבעים אלה אפשר להפיק כל מיני צבעים. ואת ערבוביהם אראה לכם כאן:

צבע המתקבל מערבוב

צבע 1	צבע 2	צבע המתקבל מערבוב
כחול	אדום	סגול
אדום	צהוב	כתום
צהוב	כחול	ירוק

לא מזמן הייתי בהצגה בשם: דומיניק צייד הצבעים. בהצגה זו גילינו את הצבעים ואת הערבובים שלהם. בהצגה מסופר על דומיניק הילד שחיפש את הקשת כדי לצבוע את הארץ שלו. אמו סיפרה לו שלפני הרבה שנים העולם היה צבעוני, עד שנברא הים ושטף את כל הצבעים בעולם. דומיניק חפר תעלה וגילה בה חפרפרת. החפרפרת שרה לו שיר ואמרה לו שכדי למצוא את הקשת הוא צריך למצוא את הצבעים שמרכיבים אותה. דומיניק יצא למסע שבסיומו מצא את הצבעים בעזרת השמש, פיית הים והגמד הקטן. השמש העניקה לו את הצבע הצהוב, את הצבע הכחול נתנה לו פיית הים ובבית הגמדים הוא מצא קיסם שמדבקת בו אש והיא נתנה את הצבע האדום.

הוא קיבל את שלושת הצבעים וגילה שהם צבעי יסוד. כאשר הוא ערבב אותם הוא יצר את הצבעים סגול, כתום וירוק. עם הצבעים האלה הוא החזיר את הצבע לעולם והיה מאושר. גם בחיים שלנו יש הרבה צבעים וכל הצבעים מאד יפים. למשל הצבעים האהובים עלי הם כתום, ירוק, צהוב ואדום.

אני אוהב את הצבעים האלה כי כתום הוא צבע שנותן הרגשה מאוד נחמדה. הירוק מזכיר לי הרבה טבע, ואני מאד אוהב צמחים ופרחים (יש לי אפילו מגדיר פרחים של יונה זילברמן שאני הולך איתו לכל מקום!). הצהוב... הצהוב נותן לי הרגשה של שמש יפה. והאחרון האדום, הוא צבע מיוחד מאד, כי אדום הוא צבע שנותן לנו הרבה מחשבות, זה צבע מרגש. שמחתי להסביר לכם על הצבעים.

שלכם,

דור גלנאי

כיתה ב' קשת ב"ס בן גוריון

הנקודה מנקודת המבט של קדושת התורה

המקום היחיד בספרות התלמודית שמתייחס לתופעה כמקשה אחת ונותן לה הסבר כולל הוא מדרש "אבות דרבי נתן" (מדרש אגדה, מאה 3 לספירה): "כך אמר עזרא: אם יבוא אליהו ויאמר לי מפני מה כתבת כך? אומר אני לו, כבר נקדתי עליה (וכאילו הן מחוקקות). ואם אומר לי יפה כתבת, אעביר (=אמחק) נקודה מעליהן".

על פי הסבר זה תפקיד הנקודות הוא להודיע על מחיקה לא ודאית. כלומר מילה שיש מעליה נקודות, אולי צריכה להימחק מהתורה. המנהג של נקודות מעל אותיות ו/או מתחתן היה מוכר בעולם העתיק, הן במגילות קומראן, והן בספרות היוונית והרומית. אכן בכל הכתובים המקראיים מדובר באותיות או במילים שיש הגיון במחיקתן מהטקסט. העובדה כי נקודות על אותיות נמצאו במקומות רבים בטקסטים המקראיים שבמגילות קומראן מוכיחה כי ההתייחסות לטקסט המקראי הייתה בעבר חופשית יותר מאשר בימים מאוחרים, וכמובן יותר מאשר בימינו. מעתיקים הרשו לעצמם לבצע מספר פעולות, שרק שרידים מועטים מהן נותרו בנוסח המסורה שבידינו:

"וירץ עשו לקראתו ויחבקהו, ויפול על צווארו וישקהו, ויבכו".

בספר התורה ישנה נקודה מעל כל אחת מאותיות המילה "וישקהו". התופעה של נקודות מעל אותיות בתורה הינה נדירה. בכל התנ"ך ישנם 15 מקומות כאלה, מתוכם 10 בתורה, 4 בנביאים ו-1 בכתובים. מה מלמדות אותנו הנקודות? מה מטרתן? במדרשי האגדה ההתייחסות היא פרטנית לכל מקום בו קיימת התופעה. ההסבר הוא תמיד מקומי ולא כוללני.

במקרה של מילת "וישקהו" אומר ה"ספרי" (מדרש הלכה, מאות 1-3 לספירה): "אמר ר' שמעון בן-יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו".

לעומתו אומר מדרש בראשית רבה (מדרש אגדה, מאות 5-6 לספירה): "למה נקוד עליו? שלא בא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צווארו של אבינו יעקב של שיש, וקחו (=נשברו) שיניו של אותו רשע. ומה תלמוד לומר (=מה מלמדת המילה) ויבכו?" אלא זה בוכה על צווארו (שנשד), וזה בוכה על שיניו (שנשברו)".

לאחר שהטקסט "הוקפא" לחלוטין, ייחסו החכמים (באבות דרבי נתן) את כתיבת הנקודות לעזרא הסופר דווקא. הסיבה היא מעמדו וסמכותו המיוחדים של עזרא הוא שקיבל את הסמכות (מן השמים) לשנות את הכתב המקראי מעברית עתיקה לאשורית (העברית של ימינו), שהייתה אז שפת הכתיבה הבינלאומית. באנלוגיה לימינו, כאילו שינינו את הכתב בתורה מעברית לאנגלית, מהפכה של ממש. בשלב מאוחר יותר, נשכח תפקידן המקורי של הנקודות, והמדרישים מתייחסים לכל מקרה לגופו, ומציעים הסבר שונה בכל מקום. השלב האחרון בהתפתחות קדושת הטקסט הוא שלב ההכחשה הגמורה והתקפה חריפה על כל דעה נוגדת. כדברי המהר"ל מפראג בספרו "תפארת ישראל": אין לומר בתורת ה' שום תיקון כלל, כי דברי אלוהים חיים אין בו תוספת וגרעון כלל, רק הכל נמסר הלכה למשה מסיני, וכן הנקודה שבתורה.

לסיכום העניין, יפה כתב יהושע השל שור, מחשובי המשכילים במאה ה-19, בכתב העת "החלוץ": "לא האותיות והמילות וסדר הכתובים הם העיקר ולא בהם תלויה קדושתה (של התורה), כי אם ברוחה, רוח האלוהים המרחפת על פניה, רוח ה' בקודש המתנוססת בה, היא תסלסלה ותרוממה למעלה למשכיל, ותיפח נשמת חיים, חיי הרוח, במחזיקים במעוזה, עד בלי ירח".

אריאל סלף

אב לתלמיד בכיתה א' קשת
בי"ס בן גוריון

* סימון נקודות מעל אותיות - מחיקה בספק.
* הכנסת פרשיה בתוך סוגריים (אותיות נו"ן הפוכות) - "ויהי בסוע הארון ויאמר משה קומה ה'..." (במדבר י'), כדי לומר שהקטע המסומן אינו נמצא במקום הולם.
* הכנסת אות בין האותיות האחרות של מילה, מלמעלה-למשל "מלשה" (שופטים י"ח), כנראה כדי לתקן גרסה קודמת, על פיה אחד מצאצאי משה רבנו הקים פסל בעיר דן.
* כתיבת אותיות יחידות בגודל פונט שונה מהרגיל, גדולות או קטנות יותר - למשל "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", או "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" - לא מוסבר למה משתמשים בזה לא תמיד הסיבות לכך ברורות. אות גדולה, לסמן מיקום חשוב (למשל מחצית התורה בפסוקים/מילים/אותיות), או למנוע טעות החלפה לאות אחרת שתוצאתה שלילית, כמו דל"ת גדולה של "שמע ישראל", שבאה למנוע החלפה לרי"ש - אחד/אחר. אות קטנה עשויה אולי לסמן אות מסופקת, כמו הדוגמה לעיל - בהבראם / בבראם.

* כתיבת אותיות קטועות - "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כ"ה). וא"ו של מילת "שלום" חתוכה באמצעה - לא מוסבר למה משתמשים בזה, לא ברורה הסיבה. אולי משום שלא ראוי לומר את המילה "שלום" במלואה על מי שהרג אדם.

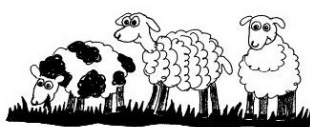
עם הזמן, תחושת הקדושה של הטקסט המקראי לאותיותיו הלכה וגברה. בסופו של תהליך, החליטו הסופרים שלא להכניס עוד שינויים בנוסח התורה, וההקפדה חלה מכאן ואילך על הפרטים הקטנים ביותר.

ר	ש	ק	ה	ש	נ
א	ל	ל	ל	ל	ל
א	ל	ל	ל	ל	ל

אזורים אלוהיים

הפינה השלפא

פרשת וישלח מסיימת את החלק של סיפורי שלושת האבות בספר בראשית. כסיכום לחלק זה, בחידה השבוע מופיעים ציורים הקשורים לסיפורי האבות השונים. הקיפו באדום את הציורים שקשורים לאברהם, בכחול את הציורים שמתייחסים ליצחק, ובירוק את אלה של יעקב. יש מקרים שבהם מתאים להקיף ביותר מצבע אחד! האם אתם חושבים שיש ציור שצריך להקיף בשלושה צבעים?

הבה נחפש!

נח ויהודה צאצאיהם

